

A. SÜHEYL ÜNVER'LE
SOHBETLER
(7. XII. 1968 - 25. XII. 1985)

AHMED GÜNER SAYAR

YAYIN NU: 1768
KÜLTÜR SERİSİ: 986

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-204-7

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Tashih: Zeynep Arpacı

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Kapak Renklendirme: Barış Olgun

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ. SAN. VE TİC. A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldirımı Cad. 2622 Sk.
Güven İş Merkezi No:6/13, Bağcılar / İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Ahmed Güner Sayar: 6.11.1946'da İstanbul'da dünyaya geldi. İlk ve orta tahsilini burada tamamladı. 1968'de İÜ İktisat Fakültesinden mezuniyetini takiben İngiltere'de Birmingham Üniversitesi İktisat Bölümünde yüksek lisans çalışması yaptı. İÜ İktisat Fakültesinde 1976'da asistan, 1980'de doçent oldu. 1982'de İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesine geçti. 1988'de profesörlüğe yükseldi. Profesör Ahmed Güner Sayar Işık Üniversitesi ve Harp Akademilerinde de görev almıştır. Profesör Sayar'ın esas ilgi alanı "İktisat Teorisi" ile tarihi birleştiren çalışmalardır. Bilhassa 1986 yılında yayınlanan *Osmanlı İktisat Düşüncesinin Çağdaşlaşması* bu sahadaki en önemli yayınlardan biri olma hususiyetini muhafaza etmektedir. Hocalarına olan minnet borcunu ödemeye çalıştığı ilk eser olan *A. Süheyl Ünver: Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri, 1898-1986*, (İstanbul 1994) başlıklı çalışmasını *Bir İktisatçının Entelektüel Portresi: Sabri F. Ülgener* izledi (İstanbul 1998). Bu çizgideki eserlerini *Filozof-İktisatçı Terence W. Hutchison* kitabıyla devam ettirdi. *Tarih ve Toplum, Toplum ve Bilim, Türkiye Günlüğü, Toplum ve Ekonomi, Dergâh, Türk Yurdu* gibi dergilerde makaleleri yayımlanmıştır.

Eserleri: *Osmanlı İktisat Düşüncesinin Çağdaşlaşması* (5. Basım, İstanbul 2013), *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Portre Denemeleri* (4. Basım, İstanbul 2020), *Osmanlıdan 21. Yüzyıla Ekonomik, Kültürel ve Devlet Felsefesine Ait Değişmeler* (3. Basım, İstanbul 2008), *Hasan Ali Yücel'in Tasavvufi Dünyası ve Mevleviliği* (3. Basım, İstanbul 2017), *A. Süheyl Ünver Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri 1898-1986* (4. Basım, İstanbul 2016), *İktisat Metodolojisi ve Düşünce Tarihi Yazıları* (2. Basım, İstanbul 2011), *Abdülbâki Gölpmarlı* (3. Basım, İstanbul 2020), *Sahhaf Râif Yelkenci* (3. Basım, İstanbul 2020), *'Velâyet'ten 'Siyâset'e Şeyh Bedreddin* (2. Basım, İstanbul 2018), *Yusuf Mardin'den Ahmed Güner Sayar'a Mektuplar* (İstanbul, 2020).

ÖNSÖZ

17 Şubat 1997 günü, İÜCTF Tıp Târîhi Enstitüsünde gerçekleştirilen Süheyl Ünver’i vefatının 11. yılı anma toplantısında, Dr. Zühal Özaydın, bir kitapçık hâlinde yayınladığı *Süheyl Ünver Hoca’dan Notlar*’ı katılımcılara dağıtarak, anlamlı bir ikramda bulunmuştu.¹ O toplantıda, Süheyl Ünver üzerine konuşurken, sözü bu kitapçık üzerine getiren Prof. Dr. Hüsrev Hâtemî şunları söylemişti:

“... Ben, bu kitaba *Menâkıb-ı Süheyl Bey* diyorum. Ama biliyorum ki, Ahmed Güner Sayar’ın da Süheyl Ünver’le sohbetlerini içeren notları var. Eğer bir gün, bunlar yayınlanacak olursa, Ahmed Güner Sayar’ın notları *Menâkıb-ı Evvel-i Süheyl Bey* olacaktır.”²

O günden bugüne, Profesör Hüsrev Hâtemî’nin bu dileğini emir telakki ettim. Benim de Süheyl Ünver’le yaptığım sohbetler gün ışığına kavuşmalı, yayınlanmalıydı.

I

Her ne zaman, Süheyl Ünver Hocam’ın ziyaretinde bulunduy-
sam, onunla yaptığım sohbetleri kaydetmeye çalışırdım. Ancak
ben de karınca kaderince, sohbe teşne bir insandım. Gençlik
yıllarımdan itibaren başlayan, samimi bir tutku ile sürdürdüm,
keyfiyeti itibarıyla birçok değerli zevatın sohbetlerinde bu-

¹ Z. Özaydın, *Süheyl Ünver Hoca’dan Notlar* ‘(Menâkıb-ı Süheyl Bey)’, (İstanbul, 1997).

² H. Hâtemî’nin 17.II. 1997 günü İÜCTF Tıp Târîhi Enstitüsü’nde yaptığı konuşmadan (A.G. Sayar notları). Ayrıca krş. Z. Özaydın, *age.*, sf. 3.

lundum. Ama bu kıymetli zevattan hiçbiri, yapılan sohbetlerin kaydedilmesi hususunda bana bir ikazda bulunmadı. Dinledim, yapılan konuşmalardan istifade ettim ama geriye dönüp bakınca, elde somut, yazılı hiçbir şeyin olmadığını gördüm. Bunun tek bir istisnası, Süheyl Ünver’le gerçekleşen sohbetlerimiz olmuştur. Dolayısıyla bu sohbetler kayıt altına alınmışsa, bu, Süheyl Bey’in arzu ve iradesiyle somutlaşmıştır. Daha ilk görüşmemizde, kendilerine bir soru sormuştum. Sorduğum soruya şifahi bir cevap beklerken, onun sorusu ile karşılaştım. Soru şu idi: “Kalem kâğıdınız var mı?” Doğrusu, hiç beklemediğim bu sorunun cevabı da “yok efendim” oldu.

Önemine binaen, 7 Aralık 1968 Cumartesi günü İÜ. Merkez Binası’nda TTE.’nde gerçekleşen bu ilk görüşmemize yer vermem gerekiyor.

İÜİF.’den mezuniyetimin hemen ertesinde, Milli Eğitim Bakanlığının açtığı yurt dışı yüksek lisans sınavına, 5 ve 6 Aralık 1968 günlerinde girmiştım. Sınav sonuçlarını bekleyecektim. Fakat bu arada, kişiye özel, çözüm bekleyen bir meselem vardı. Rahmetli dedem Yusuf Bahri [Nefesli] Efendi, daha ilkokul günlerimde, bana *Kur’an* okutmayı öğretmiş, *Kur’an*’ı yüzünden okumayı tamamladıktan sonra onunla birlikte, Mevlânâ Celâleddin Rûmî’nin *Mesnevi*’sinden Abdülbâki Gölpınarlı’nın yaptığı seçmeleri içeren bir kitabın okunmasına geçmiştik. *Mesnevi* okumalarından biraz yol almıştık ki dedem, rahmet-i rahmana kavuştu. Ben de 12 yaşında yetim kaldım. Dedem bana, tılsımlı bir isim bırakmıştı. Bu isim, kendisinin sohbet mürşidi, Fatih’in Türbesi’ni bekleyen Tırnovalı Ahmed Amiş Efendi idi. Bu zât hakkında dedemden şunu duydum:

“Ben, kimseye inabe etmem. Ben, kutb-u cihan gördüm.”

Zaman içerisinde, kendi yalnızlığında bu düğümü çözmeye çalıştım. İşe, evde dedemden intikâl eden, yazma-basma kitaplar ile evrak-ı metrukesinden başladım. Yaşım büyüdükçe gördüm ki, “Amiş Efendi kimdi?” sorusunun cevabı için sokağa çıkmam

gerekliyordu. Sayısı az da olsa, cevap alacağıma inandığım bazı kimselere sorumu teklifsizce sormaktan çekinmiyordum. Aldığım cevaplarla tam bir itminana ulaşmamıştım. Üniversiter hayata geçtiğimde, hemen her gün gittiğim Sahhaflar Çarşısı'nda kitap meraklısı bir zat, 1967 yılında bir gün bana, Osman Nûri Ergin'in *Balıkesirli Abdülaziz Mecdi Tolun* kitabını okumamı tavsiye etti. Birkaç gün sonra, bu kitap, Sahhaf İbrahim Manav'ın bir evden satın aldığı kitaplar arasında çıktı. Hemen aldım. Ahmed Amiş Efendi'ye dair en esaslı ve doyurucu bilgileri bu kitapta buldum. Kitabın yazarı, güvenilir bir araştırmacı idi ve kitapta Amiş Efendi'den aktarılan söz ve bilgilerin râvi zinciri ise sağlamdı. Hele bu kitapta yer alan, Amiş Efendi'ye ait bir söz, benim için çok çarpıcıydı ve üzerinde inceden inceye düşünmemi gerektiriyordu. Amiş Efendi diyordu ki:

“...Ağzımdan çıkan sözleri zamanla unuturum. Fakat ne söylersem, hâdisat-ı âlem öylece zuhur eder.”³

Dedemin vefatı sonrasında, daha sokağa çıkmadan önce Amiş Efendi'ye dair bütün bildiklerim, annemden duyduklarım-
dı. Onun anlattıkları, tahsisi olarak ailemizle alakalıydı ve Amiş Efendi, bizlerle alakalı her ne söylediye aynen tecelli etmişti. Rahmetli annemin Amiş Efendi ile alakalı anlattıkları:

“...Annem Müferriha Hanım, ilk çocuğunun doğumdan [t. 1914] bir hafta sonra, vefatı karşısında derin bir üzüntüye kapılıyor. Bunun üzerine babam, annemin inşirah bulması için, Fatih'in Türbesi'ni bekleyen, şeyhi Ahmed Amiş Efendi'ye götürüyor. Amiş Efendi, annemi görür görmez, 'ne istiyorsun' diyor. Annem de, 'bir çift kızım olsun, istiyorum' deyince, Amiş Efendi de diyor ki; 'Tamam. Birinden olmazsa, diğ-

³ O.N. Ergin, *Balıkesirli Abdülaziz Mecdi Tolun: Hayatı ve Şahsiyeti*, (İstanbul, 1942), sf. 156. Süheyl Ünver'le gerçekleşen birebir sohbetlerimizde kendisinden defalarca şunu işittim: “Amiş Efendi; ağzından çıkan oluyor.” Süheyl Bey'in sohbet müşidi Balıkesirli Abdülaziz Mecdi [Tolun] Efendi'nin talebesine bir sözü: “Hâdisât-ı husûl süruruna mucib olur. Benim ve annenin duası tecelli eder.” [A.S. Ünver, 'Dualar', zarfı. [(GMA.)].

A. SÜHEYL ÜNVER'LE
SOHBETLER

7. XII. 1968

İÜ. MERKEZ BİNA TTE.

7 Aralık 1968 Cumartesi günü, saat 11.00 civarında, Merkez Bina'daki TTE.'nün müdürü Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver'in kapısını çaldım. Niyetim, Süheyl Ünver Bey'le görüşmek, ona benim için kişiye özel ve çok önemli olduğuna inandığım bir soruyu sormak, biliyorsa cevabını almaktı. İçeriye girdiğimde, iki hanım, önlerinde kâğıtlar, bir şeylerle meşguldüler. Onlara, "Süheyl Bey, burada mı? Kendisini görmek istiyorum," dedim. Bu hanımlardan biri, bu odaya açılan başka bir odayı parmağıyla işaretleyerek, Süheyl Bey'in orada olduğunu söyledi. İçeri girdim. Bu oda Merkez Bina'nın avlusuna bakıyordu. Süheyl Bey ise ayakta idi. Kafamda Ahmed Amiş Efendi merkezli bir soru vardı. Hemen söze başladım:

"...Efendim! Ben, Yozgatlı Emekli Hâkim Yusuf Bahri Nefesli'nin torunuyum. Dedem, Türbedâr Efendi namıyla maruf, Tırnovalı Ahmed Amiş Efendi'nin bağlılarındandı. Dede mi kaybettiğim zaman ben 12 yaşındaydım. Amiş Efendi'yi çok merak ediyorum. Siz, bu zâtı tanıyor musunuz? Onun hakkında bilginiz var mı?"

Bir şey söylemeden bulunduğumuz odadan çıktık, ilk girdiğim odada Süheyl Bey bana bir yer gösterdi, oturmamı istedi. Kendisi de karşıma geçti. Yüz yüze idik. Bana sordu:

"Kalem kâğıdınız var mı?"

"Yok, efendim."

Süheyl Ünver'in işareti üzerine, sekreter hanımlar, kalem ve kâğıt getirdiler. Süheyl Bey, ceketinin sağ iç cebinden bir defter çıkardı. Dedi ki:

“Ben, Amiş Efendi'nin sözlerini ona yetişenlerden topladım. Bu defterin ismi *Amişname*'dir. Size, bu defterden Amiş Efendi'nin sözlerini yazdırmak istiyorum.”

Sonra, bu defterin sahifeleri arasında kısa soluklu bir dolaşma yaptı, bir yerde durdu ve kendisinin seçtiği Amiş Efendi'den ilk sözü yazdırdı:

“Sermayemiz kuru muhabbettir. Ya bunun sulusu olur mu? Olur a! Tekke şeyhlerinin muhabbeti.”

Devam etti:

“([Maraşlı] Ahmed Tahir Efendi'den) Bir gün Amiş Efendi'nin şeyhi Ömerü'l Halveti: 'Ahmed! Sen çok ricalle mülaki olursun. Onlarda, benim mesleğimi ara, meşrebimi arama.'”

“([Hasan] Nevres Bey'den) Namaz kıldıktan sonra, secadeyi kaldırmayınız. Gelecek zamanda kılıncaya kadar kılımsı gibi sevap yazılır.”

Defteri kapatınca Süheyl Bey sordu:

“Amiş ne demektir? Amiş, Rûmeli Türkçesinde, amca, gözü zayıf, abd-i âciz anlamında kullanılan bir sözdür.”

Sonra devam etti:

“Müslüman Türkler, çocuklarına Peygamberimiz'in ve ashabın güzidelerinin adlarını verirken, bu adları dillerine uygun gelecek şekilde, onlara hürmeten bozmuşlardır. Mesela Türkler, çocuklarına büyüür gider, münasebetsiz bir iş yapar, o isme lâf getirir düşüncesiyle Muhammed ismini vermemişler, buna mukabil, aynı imlâda yazılan Mehmed ismini vermiş-

4. I. 1969

İÜ. MERKEZ BİNA TTE.

Süheyl Hocamız'ın bugünkü sohbetinden aldığım notlar:

“Benim iki kiralık katilim var. Bunlar, ‘Bay Sabır’ ile ‘Bay Zaman’dır. İşimi onlara havale ediyorum.”

“Mabet, ibadet edilecek yer. Hristiyanlardan bize en yakın olanı Protestanlardır. Ben, Fransa’da kiliseye gider, *Kur’an* okurdum. Bir Müslüman, kilisede de ibadetini yapabilir. Orası da Allah’ın evidir.”

“Dininizi yüksek tutun.”

“Kendine yeter olacaksın.”

Bana şu soruyu sordu:

“Türkiye’nin en güçlü insanı kimdir?” dedi ve hemen cevaplandırdı:

“Kırk yıldır bir tahtta oturuyorum da kimse bana ilişmiyor. Daha açıkçası ilişemiyor. Zira benim, 3000 kişilik hassa ordum var. 300 kurmayım var. Bunlar, elimin altındaki etüd dosyalarıdır. 200.000’de neferim -topladığım vesikalar- var. En büyük taht ilim tahtıdır.”

Bana döndü;

“Üniversite, biliyorsun, bir hafta tatil oldu. Ben, bu bir hafta, herkes gibi buraya [TTE.’ne] gelmedim, ama boş durmadım. Bu bir hafta içinde, tam 300 vesika topladım.”

Bu arada, bana *Atasözleri* başlıklı risalesini, “sevgilerimle” it-hafıyla imzalayıp armağan ettiler. Sonra, sohbetine devam etti-ler:

“Bir Çin atasözü ne diyor: ‘Su nasıl içine girdiği kabın şek-lini alırsa, akıllı bir adam da kendini gidişata uydurur.’ Onun için her hâdise, her fiil Hak’tandır. Hâdisede şuarsuzluk yok-tur.”

“Müslümanlığımı siyasete alet etmem. İçimin düzeni ile Müslümanım.”

“İnsan ef’alinden mesuldür, efkârından değil.”

“Allah’ça konuş, kulca değil.”

“İnsanlar, kazançlarına haram kattıklarından geçinmiyor-lar. Bir memur, çalışmazsa geçinemez. Zira bu milletin para-sını çalışıyordu.”

Bu arada, Hocamız, Abdülkadir Geylanî Hazretleri’nin bir sö-zünü, Arapça bir ibare ile ve Peygamberimiz’in bir sözünü el ya-zısı ile yazdı. Bunları, bugünkü sohbete ekledim. Tercümelerini de yazdırdı:

“Ey benim müridim (talebem);

Kendini ferah tut, hüzünden uzaklaş, latifeli konuş ve ta-ganni et, dilediğini yap. Sen bana mensupsun.”

“Hz. Muhammed Efendimiz’in bir Hadisi: ‘Leim olan in-sana yaptığın iyiliğin şerrinden sakının.’ Leim; dünyanın en kötü insanı.”

Veda etmeye hazırlanıyordum. Süheyl Bey, beni önümüzdeki pazartesi günü Ressam Feyhaman Duran Bey’e götürmek istedi-ğini söyledi. Kendisi ile TTE.’nde buluşacaktık.

7. I. 1969

VEZNECİLER, FEYHAMAN DURAN'IN EVİNDE

Süheyl Bey'le daha önce konuşmuştuk. 7 Ocak Pazartesi günü, öğleden sonrası için, Ressam Feyhaman Duran Bey, kendisini davet etmiş, bu vesile ile Hocam, beni de Feyhaman Bey'le tanıştırmak istemişti. Birlikte gidecektik. Kararlaştırılan saatte, Feyhaman Duran'ın, İÜ. Merkez Binası'na yakın bir mahalde, Vezneciler'de, Hallacı Mansur Sokağı'nın yukarısında, gözlerden irak, kırmızı aşı boyalı ahşap evinin zilini çaldık. Kapıyı, eşi Güzin Hanım açtı ve bizleri içeriye buyur etti. Bu İstanbul hanımefendisi, eşi Feyhaman Bey gibi ressamı. Ayrıca, sanatkâr bir ailenin evladymış. Dedesi, 19. asrın mâruf hattatlarından Yahya Hilmi Efendi imiş. Bu bilgileri, yolda Süheyl Bey'in anlattıklarından öğrendim.

Ben, Güzin Hanım'ın ve Feyhaman Bey'in elini öptüm. Süheyl Bey, beni onlara takdim etti. İçeriye alındığımız salon, duvarları zevk-i selimi yansıtan resimler ve hat sanatımızın güzide örnekleriyle tezyin edilmişti. Âdeta, bir müzenin hat ve resim salonundaydık.

Hâl hatır faslından sonra, sohbet Feyhaman Bey'in anılar yumağını çözmesiyle başlamış oldu. Çocukluk günlerini, geçen yüzyılın son ve yeni yüzyılın da ilk senelerinin İstanbul'unu, büyüleyici çizgileri içerisinde, dile getirdi. İstanbul'un, bu sulh ve sükûnet dolu günlerini 1907 yılından sonra kaybettiğini de sözlere ilave etti. Bu meyanda Süheyl Bey, Feyhaman Duran'ın bir ressam olarak hattatlığına, bazı resimlerinde yer alan nefis hat örneklerine dikkatleri çekti. Bunun üzerine Feyhaman Bey, sohbeti hocası ünlü hattat Sami Efendi'ye getirdi ve Sami Efendi'nin Süheyl Bey'in dedesi Hattat Mehmed Şevki Efendi'ye ilişkin şu sözünü söyledi: "Şevki Efendi, istese bile elinden fena bir harf çıkmazdı." Sonra bir ara durdu, zihnini topladı ve Sami Efendi'nin pek bilinmeyen bir yönüne ışık salan şu anısını anlattı.

2. VIII. 1970

CERRAHPAŞA TIP FAKÜLTESİ TTE.

Bu ziyaretimde, Süheyl Bey, İngiltere günlerime dair malumat istedi. Kendilerini bilgilendirdim. Bu arada bana *Lokman Hekim* [(İstanbul, 1960)] başlıklı risalesiyle, ‘Dođu’da Kitap Süslemelerinden Bir Kısım Geçmeler Hakkında’ [*Arkitekt*, no. 11-12, (1946)] başlıklı makalesinin ayrı basımını hediye etti. Sohbeti açtı:

“‘İnsan’ büyük adam olmalı. Bunu kimse bilmemeli. Büyük adamım diye ortaya çıkan şarlatan olur. Bak, Amiş Efendi ne güzel söylemiş ‘Sen bin kuvvetli ol da, seni bir kuvvetli sansınlar. Aksi daha fena!’”

Amiş Efendi’den sözler yazdırdılar. Bunlardan bir tanesini sohbet notlarıma kaydettim. Amiş Efendi buyuruyor ki:

“Adem’e inen ilk suhuf, birden dokuza kadar rakamlar. İkincisi hendese, üçüncüsü ise mimaridir. Onun için hesap kıyamete kadar terakki edecektir.”

2. VII. 1971

CERRAHPAŞA TIP FAKÜLTESİ TTE.

Yaz tatili vesilesiyle, Birmingham'dan İstanbul'a gelince, bir cuma günü, epey bir zamandır, bir yıldır kendisini görmediğim Hocam Süheyl Bey'in ziyaretine Cerrahpaşa'ya TTE.'ne gitmeye karar verdim. 2 Temmuz 1971 Cuma günü, öğleden sonra, Fatih, Hırkayışerif [Hırka-ı Şerif]'ten önce Aksaray'a, oradan yürüyerek Cerrahpaşa'ya yöneldim. Cerrahpaşa Camii'nin sırasında, cadde üzerinde bir camcı dükkânının vitrininde teşhir edilen yazma bir levha, ketebesini olmamasına rağmen dikkatimi çekti. Dükkân sahibine bu levhanın satılık olup olmadığını sordum. "Satılık" deyince, "kaç para istiyorsun?" dedim. Camcı 25 TL isteyince, ben bu fiyatı fazla bulduğumu söyledim. "Sen ne verirsin?", "17.50 TL" deyince, teklif ettiğim fiyatı kabul etti. Levhayı satın aldım, yürüyerek, Cerrahpaşa Hastahanesi'nin güney kısmındaki bir binanın 3. katında bulunan TTE.'ne yöneldim. Süheyl Bey, beni görünce sevindi, "safa geldiniz," dedi. Ben elimdeki çerçeve içindeki hat örneğini gösterince, Süheyl Hoca, önce levhayı çerçevesinden ayırdı, sonra bir kâğıt parçasını rulo hâline getirdi ve ucunu hafifçe ıslattı. Daha sonra, bunu yazının harflerinin birinin üzerinde gezdirdi. Ucu ıslatılmış kâğıt parçasının rengi siyaha döndü. Bunun üzerine, bu levhanın yazma olduğunu söyledi ve bu levha için ne kadar ödediğimi sordu. Ben de dedim ki:

"Efendim! Camcı, bunun için 25 lira istedi. Ben, 17.50 TL.'na satın aldım."

Hocam dedi ki:

“Siz şimdi, bu levhayı satın aldığınız yere gidin ve dükkân sahibinin sizden istediği 25 liraya tamamlayınız.”

Levhayı aldığım yere götürdüm. Camcıya durumu anlattım ve 7.50 TL ödedim. Böylelikle, onun, benden ilk istediği fiyat olan 25 TL.’yı tamamlamış oldum. Camcı, bu işleme bir mânâ vermedi, bir şey de söylemedi. Süheyl Bey’in müdahalesine, kendimce şöyle bir yorum getirdim: Levhanın değeri, camcının istediğinin üzerindeydi. Ancak levha yazma mıydı, değil miydi? Bunu, işlem sırasında ne alıcı ne de satıcı biliyordu. Süheyl Hocam’ın müdahalesi ile levhanın yazma oluşu ile ortaya bir değer fazlalığı çıkmış oldu. Levha yazma çıktığı için, camcının istediği fiyat ödenmeliydi. Farkı ödedim, kıymeti 25 TL’nin üzerinde bir levhaya sahip oldum. Nedense, tekrar TTE.’ne dönmek istemedim. Yürüyerek, fakirhaneye döndüm.

9. VII. 1971

CERRAHPAŞA TIP FAKÜLTESİ TTE.

Süheyl Hocam’ın bu ziyaretimde benden yazmamı istediği Yahya Kemâl Beyatlı’ya ait bir söz:

“Türk vatanı, fakirlik üzerine kurulmuştur. Türk milleti bulamamış, yiyememiş, fakat dinç kalmıştır. Paşazâde, mol-lazâde bulmuş, yemiş, fakat dejenere olmuştur. Bütün fakirliğine rağmen, bize fakirlik medeniyetinin kurduğu büyük bir vatan bırakmıştır.”

“Sokrat’tan: ‘Hiddetli olmasaydım, seni döverdim.’”

Hocamız’ın *Piyer Loti Defteri*’nden istinsah ettim:

“Söyleyenle beraber:
‘Kahvelerim pişti gel
Köpükleri taşı gel

Eyi günüm dostları
Kötü günüm geçti gel”

Ziyaretim sonrası Hocam’la birlikte Enstitü’den ayrıldık. Koluma girdi. Birkaç adım atmıştık ki, kulağıma yaklaşarak *Kur’an-ı Kerim*’den bir ayet okudu:

“ve asa entekrehû ve hüve hayrün leküm’ [Bir şey ki sizin hoşunuza gitmez, hakkınızda hayırdır (II/216)]. Ben bu ayeti anlayacak kadar Müslüman olamamışım,” dedi.

16. VII. 1971

CERRAHPAŞA TIP FAKÜLTESİ

Bu yaz tatilinde Birmingham’dan İstanbul’a gelmiştim. Hocam Süheyl Bey’in bu cuma da TTE.’de ziyaretine gittim. Bana mutadı üzere *Amişname*’den sözler yazdırdı. Defteri kapatırken söyledi:

“Amiş Efendi! Ne muazzam insan! Ağzından çıkan oluyor.”

Ayrıca, Kuşadalı İbrahim Efendi’nin şu sözünü yazdırdı. Dedi ki:

“Memleketimizin en değerli kâmil insanı Kuşadalı İbrahim Efendi buyuruyor ki:

“Dünya bir ibtilâ merkezidir. Her ne hâlde bulunursan yine belalara tutulursun. Maarifet, vaktin oğlu olmadadır.”

Odasında birlikte idik. Bana hitaben dedi ki:

“Doktorlarla dost ol. Onlar çalışkandırlar. Onlarla ye, iç. Lâkin muayene olma!”

27. III. 1972

BOĞAZIÇI VAPURUNDA

İngiltere’de Paskalya tatilini fırsat bilip, Birmingham’dan İstanbul’a gelince hemen Süheyl Bey’i telefonla aradım.

“Yarın seninle, bir Boğaz gezisi yapalım,” dedi. Kararlaştırdığımız üzere, Eminönü İskelesi’nde buluştuk. Süheyl Hoca:

“Karar verdim. Bugün seni kaçıracağım,” dedi. Bindiğimiz Boğaz vapuru “ring” seferi yapacaktı. Yol haritası ise şöyle idi: Eminönü’den kalkış, Anadolu kıyısından Üsküdar, Beylerbeyi, Çengelköy, Kandilli, oradan bir çark atıp Rumeli kıyısına geçiş, Rumelihisarı, Bebek ve Ortaköy iskelelerine uğradıktan sonra, vapurumuz tekrar Üsküdar’a gelecek, oradan da Eminönü’ne dönecek ve Boğaz seferi de tamamlanmış olacaktı.

Hava güzeldi. Bahar, ben geliyorum diyordu. Hocam’la vapurun yan tarafında Anadolu kıyısını rahatlıkla gören bir yere oturduk. İlk durak Üsküdar’dan ayrıldıktan sonra, nispeten yakın bir mesafeden, Anadolu kıyısındaki yalıları izliyorduk. Kuzguncuk’u geçtikten sonra, yalılardan birini işaretleyerek, anlatmaya başladı:

“Bu yalı, Tunuslu Hasan Efendi’nin yalısı idi. Hasan Efendi, Amiş Efendi’yi pek severdi. Onun sohbetinin tiryakilerindendi. Hatta Amiş Efendi’nin kabrini bu zât yaptırmıştır. Onunla, Amiş Efendi arasında şöyle bir konuşma geçmiştir. Amiş Efendi, buyuruyor ki: ‘Bizi sevenleri sevenler, imanlarını kurtarmadan ahirete gitmezler.’ Bunun üzerine Tunuslu Hasan Efendi: ‘Efendim! Ya sizi sevenler?’ deyince, Amiş Efendi, ona iltifattan sonra diyor ki: ‘Sus! Oraya laf yok!’”

İskelelerde, dura-kalka, Kandilli'ye ulaştık. Kandilli'den sonra vapurumuz, genişçe bir çark atarak, Rumeli kıyısına geçti. Rumelihisarı'ndan ayrılmıştık ki, bir ara ben, Hocamız'a İsmail Fennî [Ertuğrul] Bey'in çağdaş Türk düşüncesinde mühim bir yere sahip olduğunu, fakat onu yeterince tanımadığımızı söyledim. Ayrıca eserlerini, denk düştükçe, Sahhaflar Çarşısı'ndan toplamaya gayret ettiğimi ve ileride onun hakkında bir çalışma yapmak düşüncesinde olduğumu söyleyince, dedi ki:

“*İlle inne evliyaullahı lâ hafvun aleyhim velahüm yahzenun'*
Sana ne korku vardır ne hüzn.”

Epey bir müddet sessiz kaldık. Boğaziçi'nin büyüsunü yaşadık. Vapurumuz, Rumelihisarı mezarlığını geçerken, baktım, Hocam'ın dudakları kıpırdıyordu. İhtimal ki, orada medfun üstadı Yahya Kemal [Beyatlı] Bey'e ve arkadaşı Ahmed Hamdi Tanpınar'a Fatıha okuyordu. Daha sonra, Aşıyan'da Tevfik Fikret'in evini, Aşıyan'ı seyrettik, ama kendiliğinden Fikret'e dair bir şey söylemedi. Ben de sormadım. Ortaköy İskelesi'nden ayrıldıktan sonra vapurumuz, Üsküdar'a yöneldi. Süheyl Bey, burada ineceğini, Üsküdar'dan Kalamış'a geçeceğini söyledi. Vedalaştık. Vapur, İskeleye yanaştı. Vapuru telaşla terk eden yolcular arasında, Hocamız'ı kolaylıkla seçebildim. İnen yolcular arasında Sakin ve vakûr yürüyüşü ile hemen seçiliyordu. Çıkış kapısından ayrılana kadar, bir müddet onu seyre daldım. Ben, Eminönü'nde indim. Böylelikle Boğaz turumuz da tamamlanmış oldu. Güzel ve huzur dolu bir günü Hocam'la birlikte olmanın hazzı ile fakirhaneye döndüm.

15. XII. 1972

CERRAHPAŞA TIP FAKÜLTESİ TTE.

Hocam'ın Cerrahpaşa Tıp Fakültesi TTE.'nde ziyaretine gittim. Yanımda Sahhaflar Çarşısı'ndan satın aldığım Hocamız'ın *Fatih Aşhanesi Tevzînamesi* [(İstanbul, 1953)] kitapçığı vardı. Gö-

A

A.A. Adıvar 163, 347, 444
A. Akar 21, 26, 226, 268, 272, 391
A. Alparslan 214, 303
A. Altıntaş 27, 210, 290, 348, 389, 397
A. Başman 434
Abdullah Paşa (Muhsinzâde) 286
Abdurrahman Efendi (Hattat) 295
Abdulahad Nûri (Şeyh) 201, 251
Abdülaziz Mecdi Efendi (Yolun) 13, 21, 25, 26, 29, 35, 123, 126, 145, 260, 300, 449, 450, 456, 514, 526
Abdülaziz (Sultan) 109
Abdülkadir Geylanî 62, 324, 325
Abdülkerim Ciyli 220, 458
Abdülkerim Paşa (Müşir) 302
Abdülmecid Sivasî 251, 482
Abdülmecid (Sultan) 117
A. Chekhov 156
A. Einstein 136, 154, 169, 349
A.F. Türkgeldi 441
A. Gabriel 245, 328, 412
A. Gide 471
A. Gölpınarlı 12, 22, 29, 104, 208, 214, 216, 234, 289, 316, 478, 479, 529
A. G. Sayar 3, 11, 20
A.G. Sayar 11, 29, 530
Ahmed (Sultan, I.) 117, 201, 251, 286

Ahmed (Sultan, III) 376
Ahmed Amiş Efendi 12, 13, 14, 15, 16, 18, 23, 25, 26, 27, 29, 32, 34, 35, 39, 41, 47, 51, 58, 64, 66, 68, 95, 98, 102, 117, 119, 128, 236, 276, 402, 473, 498, 532
Ahmed Efendi (Bursalı şerbetçi) 70
Ahmed Efendi (Mahyacı) 201
Ahmed Mithat Efendi 251, 481
Ahmed Naim Bey (Babanzâde) 133, 134, 437, 457, 504
Ahmed Rasim Bey (Dr.) 304
Ahmed Rasim Bey (Muharrir) 333, 334
Ahmed Ziyaeddin Efendi (Gümüsha-nevî) 166
A.H. Tanpınar 23, 86, 145, 181, 345
A.H. Tarhan 187, 206, 309, 351, 448, 473
A.K. Akdik 144, 324
A. Karahan 377, 439
A. Kaynardağ 453, 455, 460
A. Kazancıgil 27, 205, 211, 245, 256, 257, 261, 268, 274, 277, 322, 323, 326, 339, 350, 398, 400, 493, 503
Akdik 233
A. Kocamaz 44
Akyürek 127

Ali Âli Bey (Muharrir) 436
 Ali Efendi (Beypazarlı, şeyh) 104,
 112, 232, 296, 328, 440
 Ali Efendi (Mahyacı) 201
 Ali Emiri Efendi 118, 484
 Âli Paşa (Sadriazam) 225, 253, 332
 Ali Paşa (Şehid) 376
 Ali Rıza Bey (Balıkhane nazırı) 522
 Ali Rıza Bey (Üsküdarlı ressam) 53,
 111, 117, 141, 150, 153, 163,
 165, 197, 203, 209, 219, 297,
 311, 312, 321, 327, 340, 349,
 351, 365, 380, 427, 445, 491
 A.M. Özden 171, 245
 A. Pekşen 104, 533, 536
 A.R. Akyürek 468
 A. Raymond 399
 Arif Efendi (Kütahyalı) 403, 404
 Arif Efendi (Muhaddis) 166
 Aristo 39, 172, 262, 361, 376
 A. Sayar 14, 151, 278
 A. Serinken 236
 A.S. Ünver 13, 21, 30, 31, 440, 450,
 451, 530
 Ataullah Efendi (Şânizâde) 399
 A.T. Dehmen 513
 A. Terzioğlu 199, 301, 389
 A.T. Memiş 102, 453, 514
 Avni Bey (Adalı), 482
 A. Yakupoğlu 21, 22, 27, 29, 319,
 320, 322, 328, 353, 355, 356,
 359, 363, 530, 538
 Aydı Efendi (Antepli) 151, 152
 Aykaç 456
 A. Yörük 137
 Ayşe (Sultan) 335
 A.Z. Akbulut 347

Aziz Mahmud Hüdayi Efendi
 (Şeyh) 91, 286

B

Baba Nakkaş 329
 Bahaeddin Bey 225
 Bâki (Şair) 282, 367, 369
 B. Arıoğlu 29
 Bayezid (Sultan, II.) 240, 409, 464
 B. Berkarda 383
 Behçet Efendi (Trabzonlu) 145
 Besim Efendi (Şeyh) 348
 B.Ö. Akalın 247
 B. Pekten 329, 402
 B. Russell 178, 366
 B. Shaw 134
 B. Şehsuvaroğlu 105, 362, 366, 372,
 488
 Byron (Lord) 165

C

C. Bayar 480
 C. Çelebi 27, 204, 205, 214, 221,
 222, 226, 234, 243, 246, 282,
 283, 289, 301, 407, 411, 426,
 427, 428, 432, 434, 458, 477,
 478, 479, 480, 507, 516, 523,
 524, 538
 C.E. Arseven 164, 219
 Cem (Sultan) 240
 Cemal Efendi (Eyüplü, kayyum) 231
 Cemal Paşa 456
 Cemil Meriç 508
 Cenab Şahabeddin Bey 473
 C. Gürsoy 477
 C. Keskiner 500
 C. Sayar 44

C. Topuzlu 252, 404

C. Yalın 311, 526

Ç

Ç. Gülersoy 143, 369, 382, 385

D

D. Alada 513

Diyojen 172

D. Ünver 391, 493

E

E. Atabek 313

Ebu Hüreyre 479

Ebu Tâlib 104, 223, 223

Ebubekir Râzî 154

Ebussuud Efendi (Şeyhülislâm)

204, 223, 279, 280

E. Ede 21, 236, 256

E. Eser 44

E.F. Tugay 23, 253, 283, 330, 408,
433

E.H. Ayverdi 87, 275

E. İhsanoğlu 475

E.K. Unat 439, 530

E. Mardin 333, 446, 448

Enver Paşa 349, 376, 379, 390

E.Ö. İnan 145

Ertuğrul Gazi 392

Es'ad Efendi (Müezzîn) 191

Es'ad Muhlis Paşa (Ayaşlı) 65

Evliya Çelebi 447

Evransozzâde Sami Bey 436

E.Z. Karal 231

F

Farabi 172

Fatma (Sultan) 376

F. Bayülken 218

F. Biyal 399

F. Çakır 44

F. Duran 62, 63, 172, 368, 405, 406,
409

Ferid Bey (Hattat) 210, 305, 374

Fethi Bey (Binbaşı) 252

F.G. Çelebi 234, 424, 508

Firdevs-i Tûsî 367

F.K. Gökay 262

F. Köprülü 156

F. Neumark 242, 243

F.N. Uzluk 178, 325, 336, 481

F.Ş. İnan 142

Fuad Paşa (Keçecizâde) 224, 272

Fuzûli 406

G

G. Duran 234, 424, 508, 536

G. Gür 27, 286, 531

Gıyaseddin Bey (Kolleksiyoner) 402

G. Mesara 7, 9, 20, 21, 27, 30, 40,
44, 226, 530

G. Özdemir 167

G. Türkgeldi 381

H

Hâbil 184

Hacı Ârif Bey (Bestekâr) 351

Hafız Osman Efendi (Hattat) 173

Hafız-ı Şirazî 272

Hamidullah (Profesör) 330

Hamza Dede (Neyzen) 260

Hasan Nevres Bey 97, 98

Hasan Rıza Efendi (Hattat) 120,

193, 215, 314

- Haşim Efendi (Hattat) 232
 H.A. Turan 233, 390
 Hayreddin Nedim Bey 253
 H. Aytaç 329, 344, 355, 366
 H. Denктаş 530
 H. Duman 234, 492
 H. Duruer 20, 27, 44, 137, 138,
 140, 142
 Herodot 231
 Hüsrev Hâtemî 11, 27, 262, 398,
 409
 H.H. Yesar 440
 Hızır Çelebi 241
 H.İ. Göktürk 474
 H. İnalçık 528
 Hipokrat 155, 379
 H. Kutlu (Hattat) 27, 468, 470, 497
 H. Lamb 447
 Hocazâde (Bursalı) 410
 H. Öğüt 506
 H. Öksüz 355
 H. Özyazıcı (Hattat) 374, 422, 523
 H. Sedes 446
 H.Ş. Çoruh 421
 H. Taner 234
 H. Tura 168, 306
 Hulusi Efendi (Yazgan) 374
 Humeyni (Ayetullah) 196
 Hüseyin Efendi (Küçük, şeyh) 68,
 483
 Hüseyin (Lâmekânî) 513
 Hüseyin Tahirzâde 374
 Hüseyin Vassaf Bey 242
 Hz. Ali 66, 105, 139, 151, 175, 178,
 223, 247, 273, 298, 320, 334,
 438, 473, 485
 Hz. Ebubekir 66, 223
 Hz. İsa 254, 382, 469
 Hz. Muhammed 25, 26, 35, 37, 62,
 91, 139, 182, 185, 223, 248,
 386, 459, 467, 469, 485
 Hz. Süleyman 289, 290
 İ
 İ. Arar 422
 İ. Ayverdi 87
 İbni Haldun 410
 İbni Kemâl (Müverrih) 363, 365,
 369
 İbni Rüşd 67
 İbni Sinâ 138, 157, 170, 184, 193,
 377, 379, 389
 İbrahim Halebî 369
 İbrahim Müteferrika 123, 455
 İ. Çeçen 430, 434
 İ. Doğramacı 336
 İ. Enginün 319
 İ.F. Ertuğrul 86, 97, 98, 421
 İ. Gökşen 27, 246, 250, 268, 389,
 536
 İ.H. Altunbezer 55, 374, 445, 499,
 523
 İ.H. İzmirli 406
 İ. Kalyoncu 360
 İmam Şâfi 109
 İ. Manav 13
 İ. Ortaylı 460
 İshak Efendi (Harputlu) 231
 İshak Efendi (Hoca) 379
 İsmail Paşa (Zülüflü) 68
 İsmail Zühdü Efendi (Hattat) 369,
 393
 İ.S. Sencer 193, 492
 İ. Yazıcı 426

İzzî Efendi (Şeyh) 252

J

J.J. Rousseau 169

J. von Hammer 392, 455

J.W. Goethe 66, 133, 486

K

kabil 345, 396, 444

Kara Memi (Nakkaş) 447

K. Arısan 326

K. Büyükkaksoy 423

Kâmil Efendi (Hattat) 233

Karnol (Dr.) 395

Kâtip Çelebi 231, 303, 438

Kemâl Bey (Binbaşı, ressam) 293

Kemaleddin Bey (Hattat) 374

K. Kepecioğlu 487, 489

Konfüçyüs 212

K. Taşkent 380

Kuşadalı İbrahim Efendi (Şeyh) 25,
26, 27, 29, 32, 33, 34, 35, 66,
81, 144, 151, 159, 178, 196,
371, 396, 435, 475, 503, 535

L

Lady Montagau 491

L. Cahun 423

L. Massignon 210, 211, 410

L. Serinken 236

L. Tarhan 187

Lütfü Bey (Musikişinas) 236

M

M.Â. Ersoy 299

Mahmud Celâleddin Efendi (Hat-
tat) 498

Mahmud (Sultan, II.) 33

M.A. Kâğıtçı 336

Maksut Efendi (Hacı) 426

M. Antel 241

Manuel (İmparator) 332

M.A. Yitik 166

M. Ayral 375

M. Bilgin 44

M.C. İnançalp (Muallim) 190, 465,
504

M. Doğan (Konevi) 44

Mecid Efendi (Şehzâde) 142

Mehmed Ali Paşa (Kavalalı) 474

Mehmed Efendi (Kayseri, Yeşilhi-
sarlı) 102

Mehmed Efendi (Mürekkebçi) 216

Mehmed (Fatih Sultan, II.) 527

Mehmed Namık Paşa (Ser-asker)
246

Mehmed Seyyid Efendi (Hattat)
430

Mehmed Zekai Dede (Kudumzen)
387

Mehmed Şefik Efendi (Hattat) 371

Mehmed Şemseddin Paşa 254

Mehmed Şevki Efendi (Hattat) 63,
144, 253, 324, 337, 519, 541

Mehmed Tahir Bey (Bursalı) 293

Mehmed Teyfik Efendi, (Bosnavi,
hamamî) 213, 241

Merkez Efendi (Şeyh) 349, 352

Mevlânâ Celâleddin Rûmî 12, 26, 65

M.F. Gökmen 211

M.F. Ülgener 301, 342, 469

M. Hattatoğlu 375

M.H. Yazgan 101, 197, 233, 374

M.H. Yazır 286

- M.H. Yinanç 118, 336, 509
M. İz 31, 188
M. Kalabak 462
M. Kaplan 318
M.K. Atatürk 24, 27, 57, 58, 187,
188, 189, 191, 194, 195, 208,
209, 217, 229, 247, 249, 306,
349, 372, 376, 379, 380, 413,
427, 448, 480, 483, 526
M.K. İnal (İbnülemin) 199, 262,
347, 409, 438, 446
M. Labbé 117, 346, 395, 472
M. Lardenoir (Dr.) 404
M. Nefesli 15
M.N. Selçuk 188
Montesquieu 212
M.O. Usman 175, 509
M. Sarıca 427
M. Seçkin 27, 153, 282, 283, 287,
290, 323, 326, 332, 333, 334,
372, 375
M.S. Karababa 486
M.Ş. Yaltkaya 520
M. Ünver 22, 44, 168, 214, 352,
353, 408, 486, 532, 533, 534,
536, 537, 538, 540
Muallim Naci Bey 392
Muhammed Nürü'l Arab 32
Muhyiddin Arabi 175, 366
Mustafa Behçet Efendi 481
Mustafa Efendi (Çerkeşi veli) 104
Mustafa Efendi (Müezzîn) 301,
302, 326, 335, 367, 386
Mustafa Enver Bey 15, 29, 44, 281,
285, 469, 483, 512
Mustafa İtrî Efendi (Buhurizâde)
177, 191
Mustafa İzzet Efendi (Hattat) 137,
324, 333
Mustafa Râkım Efendi (Hattat)
232, 486
Mustafa Reşid Paşa (Sadrazam)
509
M. Ülker 27, 208, 214, 222, 234,
258, 267, 288, 301, 302, 313,
376, 412, 437, 438, 476, 492
Münire (Sultan) 14, 237
N
Naci Kasım Bey 427
Nâfız Paşa 208
Naima (Müverrih) 245
Namık Kemâl Bey 206
Napolyon 395
N. Arlasez 234, 294, 422
N. Ayaz 299
N.A. Yazıksız 398
Nazif Bey 187
N. Çelebi 27, 246, 318, 319, 325,
363, 369, 377, 407, 424, 493
Nermin Kalyoncu 350
Nimet Kalyoncu 27
N. Erez 261
Nigarî 203
Niyazî-i Mısırî 32
N. Korman (Hattat) 178, 286, 374,
502, 523
N. Lügal 502
N. Molla (Kocataş) 446, 448
N. Okyay 164, 256, 368, 374, 422,
445, 483, 523
N.R. Ahıskan 504
N.R. Yarar 208, 346
N. Sarı 452, 503

N. Sayar 44

Nûri Paşa (ressam) 351

N. Yeprem 325

N. Zenbilci 530

O

O.N. Ergin 13

Orhan Şemseddin Bey 423

Osman Hamdi Bey 447

Osman Kemâlî Efendi 411

Osman Saib Efendi 416

Osman Şems Efendi 510

O.Ş. Gökay 289, 351

Ö

Ö.B. Kaymakçı 44

Ö.F. Kam 210, 305

Ömer Halveti Efendi 98

P

Pastör 288

Pîri Reis 447

R

R. Bele 349

R. Dramur 27, 247

Reşad Fuad Bey (Keçecizâde) 224

Reşad (Sultan) 370

Reşid Galip Bey (Dr.) 188, 195

R.E. Ünaydın 289

R. Fersan 360

R. Göknîl 386

Rıza Nûr Bey 395

R. Mesara 430, 471

R. Tagore 165

Rüveyde Hanım 388

R. Yelkenci 69, 515

S

Sadeddin Efendi (Şeyhülislâm) 329

Sadi-i Şirazî 326

Sadreddin Konevî 225

Sadullah Paşa 400

Saî Çelebi 447

Salih Efendi (Mücellitbaşı) 209

Salih Paşa (Damat) 14, 237

Sâmi Efendi (Hattat) 285, 286

Sarım Hüsnu Bey (Çelebizâde)
336, 359

Selahaddin Eyyubi 209

Selâmi Ali Efendi (Üsküdarî, şeyh)
336

Selim (Sultan, I.) 123, 468

Selim (Sultan, III.) 335, 351, 449

S. Emir 497, 529

S. Erez 261

Sezai Bey (SâmiPaşazâde) 473

S. Güran 460

Sırrı Paşa (Giridi) 255

Sinan (Mimar) 289, 447, 470, 483

Sinan Paşa 166

S.K. Nigâr 253, 387

S.M. Özdilek 281, 482

Sokrat 80, 96, 171, 187, 341

S.S. Onar 326, 350

S. Tüzün 480

Süleyman Faik Efendi 121

Süleyman Nazif Bey 423, 473

Süleyman Numan Paşa (Dr.) 38,
172, 339

Süleyman (Sultan, I.) 178, 410

S. Ülgener 29, 87, 192, 234, 235,
242, 295, 301, 302, 312, 342,
386, 469, 516

Süreyya Bey 236, 474

S. Volkan 39

S. Yıldırım 179, 252

S.Z. bağlan 142

Ş

Ş. Akdik 233

Şakir Efendi (Ayaşlı) 145, 273, 278

Şemseddin Sâmî Bey 223

Şevket Bey (Müderris) 437

Şevket Efendi (Hoca) 469

Şevki Bey (Müsteşar) 370

Şeyh Bedreddin 32, 33, 326

Şeyh Edebâli 476

Şeyh Galip 483

Şeyh Hamdullah (Hattat) 173, 269

Ş. Mardin 426, 427, 508

Ş.S. Aydemir 474

Ş. Sunat 56

T

Tahsin Bey (Hoca) 68

Talat Paşa (Sadriazam) 167, 485

T. Baytop 527

Teyfik Fikret Bey 368

Timur (Aksak) 332

T. Olgun 282, 347

T. Ölez 27, 226, 267, 289, 312, 316,
341, 409, 453, 488, 490, 508,
519, 536

T. Öz 68, 156

T.R. Kazancıgil 257, 401

Tugraî 183, 204, 339

U

U. Derman 31, 263, 352

Ü

Ü. Azrak 462

Ü. Erke 534

Ü. Maskar 261

V

Valery 142

Vehbi Dede 255

Velîyüddin Efendi 255

Velîyüddin Efendi (Şeyhülislâm) 255

V. Eralp 340, 351

Victor Hugo 285

Vidal (Dr.) 395

V. Versan 427, 430, 452, 460, 525, 532

Y

Yahya Efendi (Şeyhülislâm) 38,
258, 467

Yahya Hilmi Efendi (Hattat) 63

Yakub Han (Kaşgarî) 242

Yakut-u Müstazemî (Hattat) 269,
279

Y.B. Nefesli 12, 16, 51, 53, 512, 531

Y. Egeli 423

Y.K. Beyatlı 22, 31, 35, 36, 65, 80,
86, 147, 149, 170, 175, 409,
424, 456, 472, 535, 537

Y. Maltaş 392

Y. Mardin 71, 175, 206, 212, 249,
288, 409, 441, 446, 448Y.N. Öztürk 34, 196, 246, 257, 275,
458, 503, 528

Y. Önge 371

Y. Sanemoğlu 14, 237

Yunus Emre 145, 169, 170, 205,
415, 456, 528

Yusuf Akçura 188, 195

Yusuf Kâmil Paşa (Sadriazam) 272,
440

Z

Zaro Ağa 475

Zekai Dede Efendi 163

Zekeriya Efendi (Hattat) 467

Ziya Gökalp 36

Ziya Paşa 206, 448

Z. Özaydın 11, 27, 29, 42, 383

Zühdü Efendi (Hoca) 275, 369, 393